

การประยุกต์ใช้วาจาสูตรที่ปรากฏในการเทศน์ของพระสงฆ์ไทย
THE APPLICATION OF VACHA SUTTA APPEARING
IN SERMONS OF THAI MONKS

¹พระอธิการนราธิปวัฒน์ นราธิโป (สมชาติ),
²สิปปมงคล ป้องภา และ ³พระครูโกศลวิহারคุณ
¹Paraathikan Narathippawat Naratheepho (Somchat),
²Sipmongkol Pongpha and ³Phrkhrukosolviharakul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹narathippawat@gmail.com

Received December 25, 2021; Revised February 12, 2022; Accepted March 20, 2022

บทคัดย่อ

บทความเรื่องการประยุกต์ใช้วาจาสูตรที่ปรากฏในการเทศน์ของพระสงฆ์ไทยมี
วัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวาจาสูตรที่ปรากฏใน
พระพุทธานุญาต 2) เพื่อวิเคราะห์หลักการเทศน์ของพระสงฆ์ไทย 3) เพื่อนำเสนอ
แนวทางประยุกต์ใช้ของวาจาสูตรในการเทศน์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน การวิจัยนี้เป็นการ
วิจัยเชิงคุณภาพ พบว่าแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวาจาสูตรที่ปรากฏในพระพุทธานุญาต
วาทนั้นเป็น เจตนาวาจา ที่มุ่งองค์แห่งวาจาสุภาสิต 5 ประการ คือเป็นวาจาที่กล่าว ถูกต้อง
ตามกาล เป็นความจริง อ่อนหวาน ประกอบด้วยประโยชน์ กล่าวด้วยจิตเมตตา เป็นวจีสัจจ
เป็นสำคัญ การเทศน์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันพบว่าการแบ่งประเภทการเทศน์ออกเป็น
2 แบบ คือ 1) การเทศน์ธรรมวัตร และ 2) การเทศน์แห่ โดยหลักวิธีการเทศน์ตามลำดับ
ขั้นตอนด้วยการยกอุเทศ ขยายนิเทศ และสรุปจบให้ประทับใจ เป็นหลักสำคัญ เมื่อนำมา

¹ นิสิต, หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

³ อาจารย์ ดร., หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

วิเคราะห์แนวทางประยุกต์ใช้ของวาจาสูตรในการเทศน์ของพระสงฆ์ไทยจึงพบว่าสามารถนำเสนอประยุกต์ได้ใน 3 ประเด็น คือ 1) ด้านหลักการ ที่ถูกต้องตามหลักในวาจาสูตร 2) ด้านรูปแบบ ที่เป็นตัวกำหนดเนื้อหาในการเทศน์ 3) ด้านวิธีการ เพื่อการพัฒนาทั้งเทศน์และผู้ฟังเทศน์ให้เกิดความเจริญงอกงามทางปัญญาสู่สังคมและตนเองให้สุขสงบเย็นต่อไป

คำสำคัญ : การประยุกต์, วาจาสูตร, การเทศน์, พระสงฆ์ไทย

Abstract

The thesis titled “The Application of Vacha Sutta Appearing in Sermons of Thai Monks” included 3 objectives: 1) to study the concepts and theories about Vacha Sutta appearing in Theravada Buddhism; 2) to analyze the principles of Thai monks’ preaching; 3) to present the application approaches of Vacha Sutta of Thai monks’ preaching. It is a qualitative research. It was found that the concepts and theories about Vacha Sutta appearing in Theravada Buddhism were the verbal intention aiming at fivefold quality speeches including: being at right time; being truthful; being beautiful; being beneficial; being loving kindness; and being honest. Thai monks' sermons are currently classified into two types including: 1) Dhammawatra sermon; and 2) Dhamma Keita sermon through the method of procedural sermons by raising the main points, explaining and summarizing with impressive conclusion. When the application guidelines of Vacha Sutta in Thai monks' sermons were analyzed, it was found that it could be presented in 3 aspects including: 1) the principles that are correct in accordance with Vacha Sutta; 2) the forms that determine the contents of the sermon; 3) the methodology for the development of preachers and listeners to be personally and socially intelligent and peaceful.

Keywords : Application, Vacha Sutta, Sermon, Thai Monks

บทนำ

การเทศน์แสดงธรรมถือเป็นการสื่อสารเชื่อมสัมพันธ์เพื่อถ่ายทอดแนวคิดทฤษฎีระหว่างศาสนา กับผู้นับถือศาสนา ดังนั้นในความสัมพันธ์เช่นนี้จึงจำเป็นต้องมีผู้เทศน์จะต้องมีความรู้ มีหลักการความเข้าใจในศาสนาและหลักในการเทศน์เป็นอย่างดี เพื่อให้มีทักษะในการสื่อสารที่ดี เข้าใจง่ายและเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งต่อผู้ส่งสาร(ผู้เทศน์) และผู้รับสาร(ผู้ฟัง)ด้วย ซึ่งความสำคัญส่วนหนึ่งของเทศน์นอกจากองค์ความรู้ที่จะถ่ายทอดแล้วยังมีเรื่องที่ควรพิจารณาในเทศน์เพื่อให้เกิดการบรรลุตามเป้าหมายคือ ผู้ฟังได้ความรู้ ความพอใจ เกิดคติธรรมเตือนใจ นำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง ดังนั้นเพื่อให้การเทศน์นั้นถูกต้องดีงามใน

หลักการทางพุทธศาสนา จึงมีหลักของการเทศน์ที่ต้งามถูกต้องปรากฏในพระไตรปิฎกที่เรียกว่าหลักวาจาสูตร ซึ่งมีเนื้อหากล่าวถึงเรื่องของการเทศน์หรือการแสดงธรรมที่จะต้องยึดหลักการ 5 ประการ คือ 1) เรื่องของกาลเทศะ 2) เนื้อหาความเป็นจริงของเรื่องที่พูด 3) มีวาจาสุภาพ อ่อนหวาน 4) มีประโยชน์ และ 5) มีเมตตาจิตทุกครั้งในการเทศน์ (อง.ปญจก. (ไทย) 22/198/338). ซึ่งหลักการทั้ง 5 ข้อนี้สามารถนำมาใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินความถูกต้องตรวจสอบได้ว่าการเทศน์ของนักเทศน์องค์ใดที่ถูกต้องต้งามตามหลักการทางพุทธศาสนา

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาหลักการของวาจาสูตรในพระพุทธศาสนาเถรวาทว่ามีหลักการแนวคิดทฤษฎีว่าไว้อย่างไร รวมทั้งวิเคราะห์การเทศน์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันว่าถูกต้องตามหลักวาจาสูตรหรือไม่ เพื่อจะได้นำเสนอสู่การประยุกต์ใช้ในการเทศน์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน และพัฒนาศักยภาพการเทศน์รุ่นใหม่ให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการเทศน์ที่ถูกต้องเสริมสร้างความตระหนักรู้ถึงคุณค่าและความสำคัญของวาจาสูตรที่มีต่อการเทศน์ของพระสงฆ์ไทย เพื่อให้มีหลักในการเทศน์ที่มีประสิทธิภาพ มีความน่าเชื่อถือ ทำให้ผู้ฟังเทศน์ได้รับข้อมูลธรรมะที่ถูกต้อง มีความเข้าใจที่ถูกต้อง และนำหลักธรรมที่ได้รับฟังนั้นไปปฏิบัติที่ถูกต้องเกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวาจาสูตรที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- เพื่อวิเคราะห์หลักการของวาจาสูตรที่ปรากฏในการเทศน์ของพระสงฆ์ไทย
- เพื่อนำเสนอแนวทางประยุกต์ใช้วาจาสูตรในการเทศน์ของพระสงฆ์ไทยใน

ปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์วาจาสูตรที่ปรากฏในการเทศน์ของพระสงฆ์ไทยนี้ เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งเน้นการศึกษาวเคราะห์จากเอกสารหรือตำราทางวิชาการเทศน์เป็นหลักสำคัญ โดยมีวิธีการวิจัยตามลำดับดังนี้

- ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) อันได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทยฝ่ายเถรวาท ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539

2. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ ตำราวิชาการ สารานิพนธ์ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการ และรวมทั้งผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจำเป็นต่อการวิจัย

3. ขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูลว่าข้อมูลที่มีอยู่เพียงพอต่อการตอบปัญหาการศึกษาหรือไม่ ส่วนที่ยังไม่พอสำหรับตอบปัญหาการศึกษามีการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม จากนั้นจึงนำมาจัดระเบียบข้อมูลตามวัตถุประสงค์และโครงสร้างของการวิจัย

4. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลและเรียบเรียงข้อมูล หลังจากศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลแล้ว นำข้อมูลวิเคราะห์ สังเคราะห์และตีความข้อมูลที่รวบรวมมาทั้งหมดตามวัตถุประสงค์และโครงสร้างของการวิจัย จัดความสัมพันธ์ของข้อมูลให้เชื่อมโยงกัน เพื่อตอบปัญหาในการวิจัยที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลบนฐานของความจริง มีหลักฐานอ้างอิงและมีเหตุผลรองรับ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงพรรณนา

5. ขั้นการเรียบเรียงข้อมูล ที่ได้จากการวิเคราะห์มาจัดให้เป็นหมวดหมู่ด้วยการเรียบเรียงข้อมูลต่างๆ ที่ได้ผ่านกระบวนการศึกษารวบรวมมาแล้ว ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ภาคเอกสาร ตำรา งานวิจัย หนังสือ บทความ สื่ออินเทอร์เน็ต จากนั้น จึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์รวมทั้งเรียบเรียงและจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามโครงสร้างเนื้อหา แล้วลงมือเขียนงานโดยนำเสนอในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) เพื่อตอบประเด็นปัญหาการศึกษาตามโครงสร้างของเนื้อหา รายงานความคืบหน้าต่อไป

6. ขั้นการสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบของรายงานการศึกษาตามรูปแบบและลักษณะเชิงคุณภาพ ด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้วาจาสูตรที่ปรากฏในการเทศน์ของพระสงฆ์ไทย มีผลการศึกษาวิจัย ในการนำหลักวาจาสูตรที่ปรากฏคัมภีร์พระไตรปิฎกนี้ไปใช้ในการพัฒนาพระสงฆ์นักเทศน์ไทยให้กลับมาয়กรอบการเทศน์ด้วยแนวทางใน 3 ประเด็น คือ 1) ด้านหลักการ ที่นำวิเคราะห์ใช้เป็นกรอบในการเทศน์ 2) ด้านรูปแบบ ที่เป็นตัวกำหนดเนื้อหาในการเทศน์ว่ามุ่งเพื่อผลใดเป้าหมายใด หากมุ่งเพื่อประโยชน์ทางปัญญาเป็นสำคัญ รูปแบบการเทศน์จะเป็นแบบธรรมวัตร หากมุ่งหวังความเพลิดเพลินสุนทรีย์สำคัญในการฟัง รูปแบบนั้นจะเป็นแบบการเหล่านั้นเอง และ 3) ด้านวิธีการ ที่ใช้เป็นเกณฑ์การตัดสินในวิธีการเทศน์ของพระสงฆ์ไทยจะดีไม่ดี ถูกต้องไม่ถูกต้องจากหลักวาจาสูตรเป็นสำคัญตัดสินการเทศน์นั่นเอง อย่างไรก็ตามบางครั้งการเทศน์อาจต้องปรับตามวัย คุณวุฒิ สถานการณ์ จริต ฐานะ กลุ่มสังคม

ของผู้ฟัง รวมทั้งภาษาที่ใช้ในแต่ละยุคสมัยก็อาจต้องมาวิเคราะห์ถึงเกณฑ์ที่ใช้อีกทีว่าเป็นคำหายาบ หรืออ่อนหวาน รวมทั้งในสถานการณ์บางอย่างการพูดความจริงหรือพูดเท็จที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในบางอย่าง แบบใดควรทำมากกว่านั้นก็ยังต้องพิจารณาอย่างแยกกาย สุดท้ายการเทศน์สิ่งสำคัญก็ยังคงเป็นตัวผู้เทศน์ที่จะต้องประกอบไปด้วยปฏิภาณไหวพริบมีความฉลาดมีความรู้ที่ดี สามารถพลิกแพลงการเทศน์ในสถานการณ์ต่างๆ ได้การเทศน์จึงจะนำสู่หลักสัจธรรมความจริงในทางพุทธศาสนานำพาสู่การปฏิบัติที่ดีงามถูกต้องมาสู่ผู้ฟังนั่นเอง

พบว่าแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวจาสูตรที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้นได้ให้ความหมายของคำว่า“วจา” 2 ความหมาย คือ 1) วจา ที่เป็นวจนภาษา และ2) วจา ที่เรียกว่า เจตนาวจา มีลักษณะพิเศษมิใช่วจาที่ใช้พูดกันทั่วไปแต่เป็นวจาที่เรียกอีกอย่างว่า สุภาสิตา จ ยา วจาวจาที่เป็นสุภาสิต และในหลักของวจาสูตรนั้นก็มุ่งหมายถึง วจาที่ว่า ด้วยองค์แห่งวจาสุภาสิต 5 ประการซึ่งเป็นเจตนาวจา นั่นเอง ส่วนแนวคิดที่ว่าด้วยความเป็นมาของวจาในพระพุทธศาสนาพบว่าเป็นกระบวนการที่เกิดการรับรู้และการปฏิบัติเพื่อสัมพันธ์กับโลก ดังนั้นความเป็นมาจึงเริ่มที่จิต มโน วิญญาณ หรือที่เรียกทั่ว ๆ ไปว่าใจเป็นฐาน และมีองค์ประกอบที่ทำให้ดำเนินไปเกี่ยวข้องกับขั้น 5 และอายตนะ 12 ที่มีส่วนสำคัญให้เกิดการปฏิบัติและการสัมพันธ์กับโลกเกิดขึ้นๆ และเกี่ยวข้องกับการใช้วจาโดยตรง (ส.ส.อ. (ไทย) 1/2/318., อภิ.สง. (ไทย) 34/196/87.)

ดังนั้น การเกิดวจา จึงเป็นการกระทบกันระหว่างอายตนะภายใน คือ โสตะและอายตนะภายนอก คือ สัททะ โดยมีวิญญาณคอยรับรู้สภาวะที่เกิดขึ้นทั้งหมด ซึ่งทำให้เกิดการปฏิบัติของเวทนา(เสวยอารมณ์) สัญญา (หมายรู้อารมณ์) สังขาร (คิดปรุงแต่งอารมณ์) ตามลำดับ โดยที่สังขารเป็นคุณสมบัติต่างๆของจิต มีเจตนาเป็นตัวนำ ซึ่งแต่งจิตให้ตีให้ชัดหรือกลางๆ ปรุงแต่งการตรัสรู้ที่นึกคิดในใจและการแสดงออกทาง วจา ให้เป็นไปต่างๆ เป็นที่มาของกรรมให้เกิดขึ้น ส่วนในเรื่องประเภทของวจาในพระพุทธศาสนา แบบบอกได้ 2 ลักษณะคือ

1. วจาที่เป็นสุภาสิต มีปรากฏใน“วจาสูตร”ที่พระพุทธเจ้าได้แสดงลักษณะของวจาสุภาสิตว่าภิกษุทั้งหลาย วจาประกอบด้วยองค์ 5 ประการ เป็นวจาสุภาสิตไม่เป็นทพภาสิต และเป็นวจาไม่มีโทษ วิญญาณไม่ติเตียน องค์ 5 ประการเป็นไฉน คือวจานั้นย่อมเป็นวจาที่กล่าวถูกต้องกาล 1 เป็นวจาที่กล่าวเป็นสัจ 1 เป็นวจาที่กล่าวอ่อนหวาน 1 เป็นวจาที่กล่าวประกอบด้วยประโยชน์ 1 เป็นวจาที่กล่าวด้วยเมตตาจิต 1 ภิกษุทั้งหลายวจาประกอบด้วยองค์ 5 ประการนี้แล เป็นวจาสุภาสิต ไม่เป็นทพภาสิต และเป็นวจาไม่มีโทษ วิญญาณไม่ติเตียน (อง. ปญจก. (ไทย) 22/198/338.)

2. วจาที่เป็นทพภาสิต นั่นคือการใช้วจาที่ตรงข้ามกันกล่าวคือจะต้องประกอบของวจาทพภาสิต คือ วจานั้นย่อมเป็นวจาที่กล่าวไม่ถูกต้องกาล เป็นวจาที่กล่าวเป็นเท็จ

เป็นวาจาที่กล่าวไม่อ่อนหวาน เป็นวาจาที่กล่าวหาประโยชน์มิได้ เป็นวาจาที่กล่าวไร้เมตตาจิต เป็นวาจามีโทษ วิทยุชนติเตียน (อง.เอกก. (ไทย) 20/28/177-178)

แนวคิดเรื่องของหลักวาจาสุตรในพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น มีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังเห็นได้จากการที่พระพุทธองค์ทรงใช้วาจาในการสอนมนุษย์ด้วยการกล่าววาจาแสดงพระธรรมเทศนา อันเป็นถ้อยคำพูดที่เป็นวาจาสุภาสิตให้ผู้ฟังได้รับฟังเพื่อให้เข้าใจถึงเรื่องนั้นๆ ทำให้ได้รับผล คือการบรรลุธรรมเบื้องต้นเป็นพระโสดาบันและเบื้องปลายเป็นพระอรหันต์ วาจาสุภาสิตจึงมีความสำคัญในการเผยแผ่ถ่ายทอดพุทธธรรมเป็นอย่างยิ่ง นอกจากความสำคัญเพื่อการเผยแผ่ศาสนาแล้วยังมีประโยชน์ คือยอมเป็นที่รัก เป็นที่ขบใจของผู้อื่น สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น ยังปัญญาและมงคลให้เกิดทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์หลักการของวาจาสุตรที่ปรากฏในการเทศน์ของพระสงฆ์ไทยนั้น สามารถจะพบได้จากการแสดงธรรมในการเทศน์ 2 รูปแบบ คือ 1) การเทศน์ธรรมวัตร คือเทศน์โดยในเสียงและทำนองเป็นปกติเหมือนอ่านหรือพูดธรรมดา มุ่งให้เข้าใจในเนื้อหาธรรมะเพื่อให้นำไปปฏิบัติได้เป็นสำคัญ เรียกว่า เทศน์ทำนองธรรมวัตร 2) เทศน์แหล่ คือเทศน์โดยใช้เสียงและทำนองที่มุ่งความไพเราะเป็นสำคัญนำมาเสริมโดยมุ่งความสุนทรีย์ในการฟังธรรม

หลักการและวิธีการเทศน์ของพระสงฆ์ไทยส่วนมากนั้นนิยมในการเทศน์ธรรมวัตรเป็นสำคัญมากกว่าการเทศน์แหล่เพราะส่วนมากงานพิธีหรือเทศกาลจะเป็นตัวกำหนดในการเทศน์ว่าจะเป็นไปในรูปแบบใดนั่นเอง ในการเทศน์ธรรมวัตรนั้นหากเป็นพิธีการี่จะมีขั้นตอนการเทศน์โดยจะการขึ้นด้วยการใช้อุเทศ ทำนิเทศได้ ปฏิบัติเทศได้ สุตท้ายต้องสรุปจบให้จับใจ โดยมีลำดับที่แบ่งออกได้ 3 ลำดับ คือ

1. การขึ้น อุเทศ คือการยกหัวข้อขึ้นแสดง จะต้องไพเราะในเบื้องต้น (อาทิกุลยาณ)
2. อธิบายขยายความด้วยนิเทศ จะต้องมีไพเราะในท่ามกลาง (มขเมกกุลยาณ)
3. ปฏิบัติเทศ หรือสุตท้ายสรุปจบจะต้องให้ประทับใจ (ปรีโยสานกุลยาณ ปฏิบัติเทศ)

ก็คือไพเราะในที่สุด (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2562)

เพื่อชี้ให้เห็นวิธีการเทศน์พระสงฆ์ไทยว่าพระสงฆ์องค์ใดมีการเทศน์ที่เป็นไปในกรอบวิธีการเทศน์ตามหลักวาจาสุตร โดยเน้นเฉพาะเนื้อหาในการเทศน์มากกว่ารูปแบบลำดับขั้นตอน ว่าเป็นการเทศน์นั้นพูดถูกกาลหรือไม่ พูดคำจริงหรือคำเท็จ พูดคำอ่อนหวานหรือก้าวร้าวทำลายความรู้สึกของผู้ฟัง พูดเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ และเป็นการพูด

ด้วยจิตเมตตา หรือพูดด้วยจิตที่ไม่ดี ดังนั้นผู้วิจัยได้ทำตารางในการวิเคราะห์แต่ละเรื่องทีละท่านได้เทคนิคจำนวน 5 เรื่อง 5 ท่าน คือ

1. สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยูร ปยุตโต) (2562), ความตายคือคติธรรมแห่งชีวิตและการบำเพ็ญกุศลเพื่อรำลึกถึงผู้ล่วงลับไปแล้ว
  2. พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) (2560) เรื่อง สุจริตกถา
  3. พระเมธีวชิโรดม (ว วชิรเมธี, 2561) เรื่อง บุญนิมิตแห่งชีวิตดั่งงาม
  4. พระราชาธรรมนิเทศ (พยอม กลยาโณ, 2562) เรื่องหลักธรรมปฏิบัติสู่การเป็นข้าราชการใจสัตย์ซื่อ ยึดถือประโยชน์ส่วนรวม
  5. พระมหาไพโรวัลย์ วรณโณ (2564) เรื่อง ไหว้พญานาค โงะเขลาเบาปัญญา
- และทำการแบ่งประเด็นให้คะแนนช่องละ 20% โดยแจกคะแนนในแต่ละประเด็นให้ครอบคลุมและวิเคราะห์ชี้ให้เห็นมากที่สุดในแต่ละช่อง ซึ่งเมื่อนำทั้งหมด 5 ช่อง รวมแล้วจะได้ 100% เต็ม ซึ่งหมายถึงผลสัมฤทธิ์ของการเทศน์ที่ถูกต้องตามหลักทวารวดีธรรมวินัยของตนเอง ดังตารางตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

เรื่องทีวิเคราะห์	วิเคราะห์การพูดถูกกาล (20%)	วิเคราะห์การพูดคำจริง(20%)	วิเคราะห์การพูดคำอ่อนหวาน (20%)	วิเคราะห์การพูดเป็นประโยชน์ (20%)	วิเคราะห์การพูดด้วยเมตตาจิต (20%)	คิดเป็น % (100%)
1. สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยูร ปยุตโต) เรื่องความตายคือคติธรรมแห่งชีวิตและการบำเพ็ญกุศลเพื่อรำลึกถึงผู้ล่วงลับไปแล้ว	20%	20%	20%	20%	20%	100 %
2. พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) เรื่อง สุจริตกถา	20%	20%	20%	20%	20%	100 %
3. พระเมธีวชิโรดม (วชิรเมธี) เรื่อง บุญนิมิตแห่งชีวิตดั่งงาม	20%	20%	20%	20%	20%	100 %
4. พระราชาธรรมนิเทศ (พยอม กลยาโณ) เรื่องหลักธรรมปฏิบัติสู่การเป็นข้าราชการใจสัตย์ซื่อ ยึดถือประโยชน์ส่วนรวม	20%	10%	10%	20%	20%	80 %
5. พระมหาไพโรวัลย์ วรณโณ เรื่องไหว้พญานาค โงะเขลาเบาปัญญา	20 %	20 %	10%	20 %	10%	80 %

แผนภาพที่ 1 : ตารางการวิเคราะห์การเทศน์ตามหลักทวารวดีธรรมวินัย

ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ การเทศน์ทั้ง 5 เรื่อง พบว่าในการเทศน์ของท่านสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยูรย์ ปยุตโต) เรื่อง ความตายคือคติธรรมแห่งชีวิตและ การบำเพ็ญกุศลเพื่อรำลึกถึงผู้ล่วงลับไปแล้ว พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เรื่อง สุจริตกถา และพระเมธีวชิโรดม (วุฒิชัย วชิรเมธี) เรื่อง บุญนิมิตแห่งชีวิตดั่งงาม นั้นล้วนแล้วแต่เป็นการเทศน์ที่พูดถูกกาล พูดคำจริง พูดคำอ่อนหวาน เป็นประโยชน์ และประกอบด้วยจิตเมตตา เป็นสำคัญเหมาะแก่การยึดถือเป็นแบบอย่างในการเทศน์ที่ถูกต้องตามหลักทวารวดี ส่วนท่านพระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) เรื่อง หลักธรรมปฏิบัติสู่การเป็นข้าราชการใจสัตย์ซื่อ ยึดถือประโยชน์ส่วนรวม มีประเด็นในการพูดที่อาจมีความจริงไม่สมบูรณ์รอบด้าน เช่น การยกข่าวข้อมูลมาใช้ในการชี้เป็นตัวอย่างหรือการใช้ตรรกะที่อาจมีปัญหาสร้างความเข้าใจผิดได้ นั่นเอง ส่วนพระมหาไพโรวัลย์ วรฺวณฺโณ เรื่อง ไหว้พญานาค โง่เขลาเบาปัญญา นั้นการใช้ตรรกะภาษา อาจสั้นย่นเยาะที่วิบัติได้ เช่นการเอาหมาไปเปรียบเทียบกับนาค เป็นต้น นอกจากนี้ด้วยภาษาที่ใช้เพื่อปลุกกระตุ้นให้ตื่นเพื่ออุทิศใจอาจมีเนื้อหาที่ทำให้คนฟังหรือคนที่อ่านอาจไม่พอใจได้ ดังนั้นในบางประเด็นเช่น คำอ่อนหวาน ประกอบด้วยเมตตาจิต และเป็นประโยชน์นี้อาจจะต้องพิจารณาวิเคราะห์โดยรอบด้านอีกที

ส่วนประเด็นในการนำเสนอแนวทางประยุกต์ใช้ของทวารวดีในการเทศน์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน สามารถนำไปสู่ผลการที่จะนำเสนอแนวทางประยุกต์ใช้ทวารวดีในการเทศน์ของพระสงฆ์ไทยด้วยการวางแผนแนวทางของการเป็นเทศน์ที่ถูกต้องตามหลักทวารวดีเพื่อใช้ศึกษาเป็นข้อมูลพิจารณาใน 3 ประเด็น คือ

1. ด้านหลักการ ในการนำเสนอแนวทางประยุกต์ใช้ทวารวดีในการเทศน์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ผู้เทศน์จะต้องมีความเข้าใจการเทศน์ตามหลักการในพระพุทธศาสนาเถรวาทอย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง ซึ่งประกอบด้วย 6 หลัก คือ

1.1 เป้าหมายในการเทศน์ โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การดับทุกข์ดับใน 3 ประการ เป็นสำคัญ คือ 1) ดับอวิชชา 2) ดับกิเลส 3) ดับทุกข์ นั่นเอง

1.2 องค์ประกอบการเทศน์ จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญอยู่ 5 ประการ คือ (1) ผู้เทศน์ จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ตามหลักสัปบุริสธรรม 7 (ที.ปา. (บาลี) 11/330/222, ที.ปา. (ไทย) 11/330/333.) (2) เนื้อหาสาระธรรมที่เทศน์ จะต้ององค์ประกอบที่สำคัญของสารนั้น 5 ประการ คือ สัจจะ ความจริง ตถตา ความแท้ กาละเหมาะสมกับกาล ปิยะ เรื่องที่คนชอบและอรรถะ เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม (ส.ส.อ. (ไทย) 1/2/315-316) (3) เครื่องมือ/สื่อ (Channel) จะต้องดีเหมาะสมไปถึงผู้ฟังหรือผู้รับสาร (4) ผู้ฟังเทศน์ (Receiver) ในทางพระพุทธศาสนาได้จำแนกกลุ่มคนออกเป็น 4 กลุ่มเปรียบเทียบ 4 เหล่า ด้วยเหตุนี้ในการเทศน์ผู้เทศน์จะต้องเลือกธรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง (อง.จตุกก. (บาลี) 21/133/153, อง.จตุกก. (ไทย) 21/133/202). (5) ปฏิบัติผู้ฟังที่ฟังเทศน์ (Feedback) ผู้เทศน์จะต้องสังเกตว่าผู้ฟังมีปฏิกิริยาอย่างไร

1.3 หลักในการเทศน์ จะต้องตั้งในธรรม 5 คือ (1) แสดงธรรมไปตามลำดับ (2) แสดงอ้างเหตุ (3) แสดงธรรมอาศัยความเอ็นดู (4) ไม่เป็นผู้เพ่งอามิส แสดงธรรม และ(5) ไม่แสดงธรรมกระทบตนและผู้อื่น นั่นเอง (อง.ปญจก. (ไทย) 22/159/263).

1.4 วิธีการในการเทศน์ ผู้เทศน์ต้องเตรียมการเทศน์ ศึกษาสภาพแวดล้อม วิเคราะห์ผู้ฟัง เตรียมข้อมูลให้พร้อม เพื่อให้วิธีการในการเทศน์ครบทั้ง 4 ประการ (อง ทสก. (ไทย) 24/94/222.) คือ (1) สันทัสสนา คือ รูปแบบการเทศน์นั้น ทำให้เข้าใจชัดเจนแจ่มแจ้ง (2) สมာทปนา คือ รูปแบบการเทศน์นั้นจงใจชวนให้คล้อยตามและนำไปปฏิบัติตาม (3) สมุตเตชนา คือรูปแบบการเทศน์นั้น ระวังทำให้ไม่หวนย่อต่อความเหนื่อยยาก (4) สัมปหังสนา คือรูปแบบการเทศน์นั้น ขโลมใจให้เข้มขึ้นรำเรงเบิกบาน ฟังไม่เบื่อ

1.5 รูปแบบในการเทศน์ ผู้เทศน์ต้องฝึกปฏิบัติให้ถูกต้องตามจรรยาของนักเทศน์ ซึ่งรูปแบบเทศน์นั้นประกอบไปด้วย 3 ส่วน ดังนี้ (1) อุเทศ คือ หัวข้อที่ยกขึ้นเป็นหลักในการแสดง (เริ่มต้นชวนฟัง) (2) นิเทศ คือ อธิบายขยายความอุเทศ (ท่ามกลางไพเราะ) (3) ปฏิภาณเทศ คือ ทบทวนประเด็นสำคัญหรือสรุปความจบประทับใจ

1. 6 เทคนิคในการเทศน์ (Technic) จะต้องปรับให้เหมาะสมกับจริตหรือความต้องการของผู้ฟัง จะต้องมึปฏิภาณไหวพริบในการเทศน์ (Technic) ประยุกต์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์

2. ด้านรูปแบบการเทศน์ เป็นที่ทราบดีว่าในประเทศไทยนั้นมีรูปแบบการเทศน์อยู่ 2 รูปแบบ คือ 1) การเทศน์แบบธรรมวัตร คือเทศน์ตามทั่วไปเหมือนอ่านหรือพูดธรรมดา ไม่ได้ทำนองหรือการขับขานด้วยการเล่านเสียง มุ่งเป้าหมายเพื่อให้เข้าใจในเนื้อหาธรรมะหรือประเด็นที่ได้รับมอบหมายให้แสดงธรรมหรือเทศน์เป็นสำคัญ 2) เทศน์แหล่ คือเทศน์โดยใช้เสียงและทำนองที่มุ่งความไพเราะเป็นสำคัญ ปรากฏในพิธี ประเพณีสำคัญ เช่นในงานบุญมหาชาติ ในงานสู่ขวัญ หรือในเรื่องอื่นๆ โดยที่มุ่งหมายเพื่อสร้างความสุนทรีย์ในการฟัง เป็นสำคัญนั่นเอง ฉะนั้นสิ่งที่กำหนดการเทศน์ว่าจะเป็นอย่างไรมันก็อยู่ที่การเลือกรูปแบบในการเทศน์ หากมีมุ่งเพื่อประโยชน์ทางปัญญาเป็นสำคัญ รูปแบบการเทศน์จะเป็นแบบธรรมวัตร หากมุ่งหวังความเพลิดเพลินสุนทรีย์ในการฟัง รูปแบบก็จะเป็นแบบแหล่ นั่นเอง

3. ด้านวิธีการ ในการนำเสนอแนวทางประยุกต์ใช้วาจาสุตรในการใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินในวิธีการเทศน์ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ว่าจะต้องใช้กรอบวิธีการเทศน์ในหลักองค์ 5 ประการของวาจาสุตรในการที่จะเทศน์แสดงธรรมเทศนา คือจะต้องพูดถูกกาล (กาลนาภาสิตา) (1) พูดคำจริง (สัจจา ภาสิตา) (1) พูดสุภาพ (สมนหา ภาสิตา) (1) พูดมีประโยชน์ (อตถสยหิตา ภาสิตา) (1) และ พูดด้วยเมตตา (เมตตจิตเตน ภาสิตา) (1) เป็นเกณฑ์สำคัญในการเทศน์ นั่นเอง

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

องค์ความรู้จากการวิจัย ผู้วิจัยพบกรอบแนวทางที่จะนำเสนอหลักการเทศน์ที่ตีงามด้วยการประยุกต์ใช้หลักการในการเทศน์ว่าจะต้องประกอบไปด้วยหลักการเทศน์ที่มีเป้าหมาย องค์ประกอบ หลักในการเทศน์ วิธีการในการเทศน์ รูปแบบ และเทคนิคในการเทศน์ นอกจากนี้ในการเทศน์นั้นการเลือกรูปแบบถือเป็นส่วนสำคัญในการเทศน์ ด้วยการพิจารณาจากจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายว่าต้องการแบบใด หากต้องการความสนุกสนาน สนุกสนานไพเราะ การเทศน์นั้นควรมีรูปแบบการเทศน์แบบแห่ มากกว่ารูปการเทศน์แบบธรรมวัตร ที่เน้นองค์ความรู้และคำตอบบางสิ่งบางอย่างตามหลักวิชาการ และองค์ความรู้สุดท้ายคือวิธีการที่มีหลักจากสูตรเป็นเกณฑ์ในการเทศน์ตัดสินการเทศน์นั้นว่าถูกต้องตีงามเหมาะสมด้วยการพิจารณาจากหลักจากสูตรเป็นเกณฑ์นั่นเอง

ทั้งนี้นอกจากองค์ความรู้จากการวิจัยแล้วผู้วิจัยพบว่ายังมีบางสิ่งที่ยังต้องการเสนอซึ่งอาจเป็นองค์ความรู้แง่เชิงเสนอแนะนโยบายที่นอกเหนืองานวิจัยกล่าวคือ ผู้วิจัยได้เห็นว่าการประยุกต์ใช้จากสูตรนั้นมีจุดเด่นสำคัญว่าสามารถนำไปสู่การพัฒนาการเทศน์ที่ตีงามและถูกต้องตามหลักการในทางพุทธศาสนาเถรวาทได้เป็นอย่างดีมีเกณฑ์มาตรฐาน แต่ในอีกแง่มุมหนึ่งหากมองในกรอบด้านของการเทศน์ด้วยผลสำเร็จในการเทศน์แล้วอาจยังมีปัญหาในแง่การปฏิบัติ กรณีเช่น การเทศน์ในบางครั้งอาจมีผู้ฟังมีจริตที่แตกต่างกัน วัยแตกต่างกัน เพศแตกต่างกัน พื้นฐานทางครอบครัวแตกต่างกัน สังคมแตกต่างกัน การศึกษาแตกต่างกัน ฐานะแตกต่างกัน ย่อมไม่สามารถเข้าถึงภาษาในระดับเดียวได้ จำเป็นต้องมีภาษาในอีกระดับที่เหมาะสมตามความต่างต่างนั้น เปรียบดังตั้งเหมือนการตัดชุดแบบเดียวกัน ขนาดเดียวกัน เพื่อให้คนทั้งประเทศใส่กันย่อมไม่สามารถกระทำได้นั่นเอง ด้วยเหตุนี้จึงมีแนวทางเสนอแนะในเชิงนโยบายเพิ่มเติมจากองค์ความรู้ที่ศึกษาไว้ใน 2 ประเด็น คือ

1. เป็นไปได้ไหมในการเทศน์แต่ครั้งจำเป็นจะต้องเลือกกลุ่มบุคคลผู้ฟังเป็นสำคัญในการเทศน์ นอกจากหลักจากสูตร ด้วยการพิจารณาผลที่จะเกิดกลุ่มบุคคลผู้ฟังเป็นสำคัญ กล่าวคือผู้วิจัยพยายามจะชี้ที่ผลเบื้องปลายในการเทศน์นั่นเองมากกว่าการยึดจากสูตรเป็นหลัก แม้จะดูเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามหลักจากสูตรก็ตาม

2. เป็นไปได้ไหมในการเทศน์ที่ดีไม่จำเป็นต้องมีลักษณะรูปแบบที่เหมือนกันทุกรูป เพื่อให้การเทศน์นั้นมีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตน ในสังคมควรมีนักเทศน์ที่ต่างกันหลายรูปแบบเพื่อตอบสนองต่อความต้องการฟังที่แตกต่างกัน จริตของคนที่แตกต่างกัน ฐานะที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการชี้ว่าพระองค์นั้นเทศน์ดีไม่ดี ถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง โดยยึดหลักการบางอย่างเป็นเกณฑ์อาจทำได้เพียงแค่ตั้งไว้เพื่อตรวจสอบบางประเด็น อาจใช้เป็นเพียงหลักการกว้างๆ เท่านั้น

จากข้อเสนอทั้ง 2 ข้อข้างต้นนี้เป็นเพียงเป็นเพียงข้อเสนอทางความคิดของผู้วิจัยที่เสนอไว้ นอกจากองค์ความรู้จากงานวิจัยเพียงเพื่อให้การเทศน์นั้นมีความหลากหลายดุจดอกไม้ในโลกที่สร้างความสวยงาม สร้างให้เกิดการแข่งขันเปรียบเทียบ รวมทั้งยังผลในการเลือกใช้ เลือกชม เลือกเสพ แก่มวลมนุษยและสรรพสัตว์ในโลกที่มีความหลากหลายเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2544). *พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย*. โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ว วชิรเมธี, (2561), *บุพนิมิตแห่งชีวิตดีงาม*, กรุงเทพฯ :ธรรมะอินเตอร์เน็ต,
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2562). “หลักการและวิธีการเทศนา”, เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรประกาศนียบัตรธรรมเทศนา (ปท.ศ) รุ่นที่ 7, สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), (2562), *เมื่อธรรมดามาถึง รู้ให้ทันและทำให้ถูก*, พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผลิธมม์ ในเครือบริษัทเพ็ทแอนด์โฮม,
- พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) (2562), *ถอดเทปธรรมายธรรม “หลักธรรมปฏิบัติสู่การเป็นข้าราชการใจสัตย์ซื่อ ยึดถือประโยชน์ส่วนรวม”* แก่ ดร.พินิตา ภูงามดี (ผู้แทนศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต) และคณะในวันพุธที่ 29 พฤษภาคม 2562 ณ วัดสวนแก้ว
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2562), *สุจริตธรรมกถา ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต* แหล่งที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=07OKUpCOfeQ> [12 กุมภาพันธ์ 2564].
- พระมหาไพโรวัลย์" (2564), *ถามชาวพุทธให้พญานาค โง่เขลาเบาปัญญา* วันที่ลงข่าว 11 กุมภาพันธ์ 2564 เวลา 22 : 23 น., แหล่งที่มา เว็บไซต์ ช่อง https://www.thaich8.com/news_detail/95449 [15 กุมภาพันธ์ 2564].

